

SAMGONGUSKJAL

Mynd: Álvur Haraldsen

- Farast skal frá politiskari útluting av fiskirættindum til eina marknaðargrunndaða skipan.
- Veiddur fiskur skal vera atkomiligur hjá virkjum á landi at bjóða uppá.
- Veidan og alt av fiskinum eigur at verða fingið til lands og í størstan mun virðisøkt í Føroyum.
- Bert feløg, sum hava føroyskar eigarar, eru skrásett í Føroyum, rinda skatt í Føroyum og sum rinda manningini hýru sambært føroyskum sáttmála, kunnu bjóða seg fram í føroyskari fiskiveiði.
- Serlig skipan kann gerast fyri útróðrarflotan.

Til tess at fremja hesa nýskipan í verki, setur landsstýrisfólkið beinanvegin ein breitt samansettan arbeiðsbólk við fakligum førleikum og vinnuligum royndum, ið skal gera tilmæli til politisku skipanina, sum byggir á omanfyrinevndu aðalreglur. Í arbeiðinum skal bólkurin regluliga hoyra allar partar í vinnuni.

Í tilmælinum skal ítaklig uppskot gerast til, hvussu broytingarnar frá verandi skipan til nýggju skipanina skulu fara fram í eini skiftistíð. Somuleiðis skulu atlit takast til, at stóðan hjá ymsu pørtunum av flotanum er ymisk, og at verandi aktørar á ein skynsaman hátt kunnu laga seg til broyttu treytirnar. Tá ið tilmælið fyriliggur, vera politiskar samráðingar millum allar flokkar á tingi um

at gera eina varandi semju um fiskivinnuna. Lógaruppskotið verður lagt fyri Løgtingið í seinasta lagi á ólavssøku 2016.

Fyri at lætta um trýstið á botnfiskastovnnarar undir Føroyum verður beinanvegin miðað eftir, at vit í býtisavtalum við grannalondini kunnu økja um botnfiskakvoturnar fyri heimaflotan í fremmandum sjógvi.

Stjórnarskipan og mál á føroyskar hendur

Ein nýggj stjórnarskipan skal staðfesta, at Føroya fólk hefur valdið í Føroyum. Lógin skal staðfesta og útgreina sjálvsavgerðarrætt Føroya fólks, herundir at allur rættur at avgera framtíðar ríkisrættarstöðu Føroya er hjá Føroya fólki. Eisini skal stjórnarskipanin áseta Føroya fólkaraðisliga stýrislag eins og rættindi og skyldur borgaranna, tá ið tað snýr seg um javnrættindi, persónligt frælsi, rætt til menning, sosiala trygd, rættartrygd, arbeiði og vinnu og rætt til innløgu og gagnnýtslu av felags tilfeingi. Lógin kemur til fólkaatkvøðu í seinasta lagi í 2017.

Hesi mál verða tikin á føroyskar hendur í hesum valskeiðnum:

- Útlendingamál
- Loftrúmið
- Persóns-, familju og arvarættur

Lætti til lág- og miðallønt

Fíggarligir lættar verða veittir lág- og miðalløntum,

herundir pensjónistum og lesandi. Hetta skal fáa størri part av ríkidømi landsins út í peningarenslið og á tann hátt styrkja búskapin og at gera tað liviligari hjá øllum. Skattagrundarlagið verður breiðkað, so trýstið á lønarinntøkuna minskar.

Barnafamiljur, ið liva undir fátækramarkinum, skulu hava bráðfeingis lætta. Kringvarpsgjaldið verður endurskoðað, barnastuðul verður latin børnum undir skúlaaldri, og lestrarstuðulin verður hækkaður.

Nýskipanir innan almannatænastu skulu tryggja øllum borgarum góða tænastu, rættartrygd og móguleikar at liva og virka í Føroyum, og málið er, at eingin skal liva undir fátækramarkinum. Ein bótur í búðarmarknaðinum og atøk fyri at lækka kostnaðarstöðið skulu gera tað lættari hjá fólki at fáa endarnar at røkka saman.

Fólkatal- og samanseting

Aldurs- og kynssamansetingin er fremsta avbjóðingin, so samgongan fer alt fyri eitt undir at fremja atøk á hesum øki, millum annað við stóði í heildarætlani "Fólkaflýting og fólkaøkstur". Hetta ber í sær iløgu í útbúgving og gransking, vinnumóguleikar, lestraríbúðir og fjølbroytt mentanartilboð, so Føroyar gerast lokkandi hjá ungdómi. Hartil skal barsilsskipanin gerast liðiligi og barnsburðarfarloyvið leingjast.

Lagt verður fyri við at gera ætlan um, hvussu vit

byggja og menna Fróðskaparsetrið, lestrarbý við tilhoyrandi bústøðum, granskingarkarmar og mentanar- og frítíðartilboð til ung lesandi. Eisini skulu korini hjá lesandi og stökum upphaldarum bótast munandi, so hesi kunnu liva og virka í Føroyum.

Haldførur og sjálvberandi búskapur

Eitt av høvuðsmálunum hjá samgonguni er at tryggja haldfærið í búskapinum og at vísa figgarliga ábyrgd. Tí skal figging vera til øll átøk.

Ríkidømi landsins er savnað á ov fáum hondum og fer í stóran mun av landinum. Hetta skal broytast, so tað kemur landi og fólki til góðar. Soleiðis økist eftirspurningurin eftir vörum og tænastum, og tað hevur við sær inntøkur og vøkstur. Fleiri fáa figgarliga orku at seta vinnuligt virksema í gongd, so vit fáa størri dynamikk og menningarmóguleikar í vinnuni.

Ríkisveitingin verður fastfryst beinanvegin. Búskapargrunnurin verður fingin at virka sum barlast til tess at tryggja ein haldfæran og sjálvberandi búskap, ið styrkir samhaldsfesti millum ættarlið. Í Búskapargrunnin verða settar eingangsinnntøkur, serinnntøkur og ein partur av inntøkvækstrinum hjá landskassanum, tá ið hallið er vent til avlop. Hetta kann eisini seinni nýtast til at niðurlaða ríkisveitingina.

Búskaparpolitikkurin skal javna sveiggini í bú-

skapinum og stimbra ein sjálvbjargnan og langtíðarhaldfæran búskap.

Pensjónsnýskipan

Arbeiðið í pensjónsbólkinum heldur fram. Pensjónsnýskipanin skal vera búskaparlíga haldfæra og lutvíst samhaldsfæst, og hon skal tryggja, at peningarenslið í størri mun er í føroyska samfelagnum. Meginreglan er, at øll í Føroyum hava rætt til jøvn og virðiliga kor á ellisárum. Skipanin skal eggja fólki at arbeiða eftir pensjónsaldur, um tey hava hug og móguleika til tess. Harumframt skal pensjónsnýskipanin leggja upp fyri, at vit gerast fleiri eldri, og hon skal rætta avleiðingarnar av, at farið varð undir at forskatta pensjónirnar. Uppskot um pensjónsnýskipan verður lagt fyri Løgtingið í seinasta lagi á heysti 2016.

Menningarætlan fyri Heilsuverkið

Allir borgarar skulu hava javnbjóðis atgongd til heilsutænastur. Fyri at geva landsins borgarum eina tryggja og samanhangandi heilsuskipan verður ein neyv lýsing gjørd av, hvat heilsuverkið er, hvat tað skal fevna um, og hvussu tað skal skipast.

Arbeiðið við "Visjón og menningarætlan fyri Sjúkrahúsverk Føroya", sum eitt samt løgting tók undir við í mai 2015, verður sett í verk. Hetta arbeiðið skal byggja á faklig tilmæli frá øllum avvarðandi pørtum í sjúkra-

húsverkinum. Farið verður somuleiðis undir at menna samlaða heilsuverkið, eitt nú økispsykiatri, Gigni, heilsudeplar, endurvenjingina, kommunulæknatænastuna og Fólkaheilsuráðið.

Sjúkrahúsverkið má dagfórst figgarliga, og arbeið verður miðvíst fyri at tryggja tilgongd av serlæknum og øðrum heilsustarvsfólki.

Ferð á grøna orku

Ein miðvís ætlan fyri útbýgging, umlegging, framleiðslu og nýtslu av varandi orkukeldum verður raðfest. Í minst lagi helvtin av øllum sethúsum og bygningum skulu innanfyri 10 ár hitast við grønar orku. Í 2030 skal øll elorka á landi koma frá varandi orku. Fyri at gagnnýta elorkuna í yvirskoti og geva rúm fyri størri útbýggingum skal eggjast til grøna orkunýtslu hjá húsarhaldum, í flutningi og í vinnu. Verandi stuðuls- og avgjaldsskipanir skulu umleggjast til tess at røkka málunum.

Allir almennir nýbygningar skulu hitast við grønar orku, og ætlan fyri orkusparing og –umlegging gerast fyri eldri bygningar. Vinnumenning og útbúgvingar innan grøna tøkni og orku skulu stimbrast.

Samgongan setir sær sum mál at menna samfelagið á øllum økjum. Hesi mál er nágreiniligari lýst í fylgiskjalinum "Mál at fremja".

Aksel V. Johannesen
Høgni Hoydal
Poul Michelsen